

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: икономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalarini misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘‘sishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘‘sishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta‘minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta‘minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодий тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

Tahlil natijalari shuni ham ko‘rsatadiki, yuqori qarz yuki sharoitida faoliyat yuritayotgan korxonalarda foiz to‘lovlari va moliyaviy xarajatlar ulushi ortib boradi, bu esa sof foyda hajmini qisqartiradi hamda reinvestitsiya imkoniyatlarini cheklaydi. Natijada korxonalarining o‘z mablag‘lari hisobiga rivojlanish darajasi pasayadi va ular tashqi moliyalashtirishga yanada ko‘proq bog‘liq bo‘lib qoladi. Umumiy xulosa sifatida shuni ta’kidlash mumkinki, sanoat korxonalarida majburiyatlar hisobini yuritish tizimini takomillashtirish, ularni BHMSdan IFRS talablariga bosqichma-bosqich yaqinlashtirish hamda 6010, 6300, 6400, 6810 va 7810 schyotlar bo‘yicha moliyaviy nazoratni kuchaytirish zarur. Bu chora-tadbirlar korxonalarining moliyaviy barqarorligini oshirish, risklarni kamaytirish va xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga mos shaffof tizimni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Kieso D.E., Weygandt J.J., Warfield T.D. Intermediate Accounting. Wiley, New York, 2019.
2. IASB. Conceptual Framework for Financial Reporting. IFRS Foundation, London, 2018.
3. Karimov A.A. Moliyaviy tahlil. Fan va texnologiya, Toshkent, 2020.
4. Narziev O. Korxonalarda moliyaviy hisobot tizimi va uning tahlili. Toshkent, 2022.
5. IFRS Foundation. IFRS 9 Financial Instruments. London, 2014.
6. IASB. IAS 1 Presentation of Financial Statements. London, 2020.
7. Tashmatov Sh.A. Buxgalteriya hisobi nazariyasi va amaliyoti. Toshkent, 2021.
8. Damodaran A. Investment Valuation. Wiley, New York, 2012.
9. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. BHMS to‘plami. Toshkent, 2023.
10. Narziev O. “Sanoat korxonalarida moliyaviy barqarorlik muammolari”. Ilmiy maqola, 2023.

UDK: 331.5

SUN’IY INTELLEKT VA MEHNAT BOZORIDA RAQAMLI INQILOB: TAHDIDMI YOKI KELAJAK IMKONIYATIMI?

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЦИФРОВАЯ РЕВОЛЮЦИЯ НА РЫНКЕ ТРУДА: УГРОЗА ИЛИ ВОЗМОЖНОСТЬ ДЛЯ БУДУЩЕГО?

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE DIGITAL REVOLUTION IN THE LABOR MARKET: A THREAT OR AN OPPORTUNITY FOR THE FUTURE?

Ermatov Murodjon Sunnatulla o‘g‘li

Toshkent kimyo-texnologiyalari instituti Yangiyer filiali o‘qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqola sun’iy intellekt va avtomatlashtirish texnologiyalarining mehnat bozoriga ta’sirini global va O‘zbekiston kontekstida tahlil qiladi. Xavf ostidagi kasblar va yangi paydo bo‘layotgan ish o‘rinlari ko‘rib chiqilib, raqamli inqilobning ikki tomonlama tabiati — bir tomondan ish o‘rinlarini qisqartirishi, ikkinchi tomondan yangi sohalarni vujudga keltirishi — asoslab beriladi. Muvaffaqiyatli moslashish esa davlat siyosati, biznes strategiyasi va uzluksiz ta’limga bog‘liq ekanligi ta’kidlanadi.

Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, mehnat bozori, avtomatlashtirish, raqamli iqtisodiyot, kasblar kelajagi, inson kapitali, texnologik o‘zgarish.

В данной статье анализируется влияние технологий искусственного интеллекта и автоматизации на рынок труда в глобальном и местном — в частности, узбекистанском — контексте. Рассматриваются профессии, находящиеся под угрозой, и новые возникающие рабочие места, обосновывается двойственная природа цифровой революции: с одной стороны,

сокращение существующих рабочих мест, с другой — формирование новых отраслей и профессий. Подчёркивается, что успешная адаптация к технологическим изменениям напрямую зависит от государственной политики, бизнес-стратегии и готовности к непрерывному обучению.

Ключевые слова: искусственный интеллект, рынок труда, автоматизация, цифровая экономика, будущее профессий, человеческий капитал, технологические изменения.

This article analyses the impact of artificial intelligence and automation technologies on the labour market in both global and local — particularly Uzbekistan — contexts. It examines occupations at risk and emerging new employment opportunities, substantiating the dual nature of the digital revolution: on one hand, the reduction of existing jobs, and on the other, the creation of new industries and professions. The study emphasises that successful adaptation to technological change is directly contingent upon state policy, business strategy, and a commitment to continuous learning.

Keywords: artificial intelligence, labour market, automation, digital economy, future of occupations, human capital, technological change.

Bugungi kunda insoniyat raqamli inqilobning yangi bosqichiga kirib bormoqda. Sun’iy intellekt, robototexnika, avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish tizimlari va raqamli platformalar iqtisodiyotning deyarli barcha sohalariga ta’sir ko’rsatmoqda. ChatGPT, Gemini, Copilot kabi texnologiyalar matn yozish, dasturlash, ma’lumotlarni tahlil qilish, tarjima qilish, tasvir yaratish va hatto tibbiy tashxis qo’yish jarayonlarida qo’llanilmoqda. Bu esa mehnat bozorida yangi savolni yuzaga chiqarmoqda: sun’iy intellekt inson mehnati uchun tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?

Tarixiy tajriba shuni ko’rsatadiki, har bir texnologik inqilob dastlab qo’rquv va noaniqlikni keltirib chiqargan. Sanoat inqilobi davrida mashinalar qo’l mehnatini siqib chiqargan bo’lsa, kompyuter inqilobi ofis ishlarini tubdan o’zgartirdi. Biroq har ikki davrda ham eski ish o’rinlari kamayishi bilan birga yangi kasblar va yangi iqtisodiy imkoniyatlar paydo bo’lgan. Shu sababli sun’iy intellektni faqat tahdid sifatida emas, balki to’g’ri boshqarilsa, iqtisodiy o’sish va inson kapitalini rivojlantirish imkoniyati sifatida ham baholash zarur.

Sun’iy intellekt va avtomatlashtirishning mehnat bozoriga ta’siri xalqaro ilmiy tadqiqotlarda keng o’rganilmoqda. McKinsey Global Institute hisobotiga ko’ra, 2030-yilgacha dunyo bo’yicha 375 millionga yaqin ishchi kasbini o’zgartirishi yoki qayta tayyorlanishi kerak bo’ladi. Bu global ishchi kuchining taxminan 14 foizini tashkil etadi. World Economic Forum ma’lumotlariga ko’ra esa 2025-yilgacha avtomatlashtirish natijasida 85 million ish o’rni qisqarishi, biroq 97 million yangi ish o’rni paydo bo’lishi prognoz qilingan.

Acemoglu va Restrepo tadqiqotlarida avtomatlashtirish eng avvalo takrorlanuvchi, aniq qoidalarga asoslangan va algoritmlashtiriladigan ishlarni siqib chiqarishi ta’kidlanadi. Bu jarayon iqtisodiyotda “mehnat bozorining qutlashuvi” deb ataladi. Ya’ni yuqori malakali va past malakali ishlar saqlanib qolgan holda, o’rta daromadli routine kasblar qisqarishi mumkin. Natijada daromadlar tengsizligi va ijtimoiy tafovut kuchayishi ehtimoli yuzaga keladi.

Maqolada sifat-miqdoriy tahlil metodologiyasidan foydalanildi. Asosiy usullar sifatida tizimli adabiyotlar sharhi, taqqoslama tahlil va kontekstual tahlil qo’llanildi. Global tendensiyalar McKinsey Global Institute, World Economic Forum va ilmiy adabiyotlar asosida baholandi. O‘zbekiston konteksti esa “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi, IT Park faoliyati, milliy mehnat bozori va bandlik xususiyatlari asosida tahlil qilindi.

Sun’iy intellekt mehnat bozoriga bir tomonlama ta’sir ko’rsatmaydi. U ayrim kasblarni qisqartiradi, ayrim kasblarni tubdan o’zgartiradi va yangi kasblarni yaratadi. Eng ko’p xavf ostidagi kasblar bank operatorlari, kassirlar, call-markaz xodimlari, ma’lumot kirituvchilar, oddiy buxgalteriya ishlari, sug’urta hujjatlari bilan ishlovchilar va logistika dispetcherlari hisoblanadi. Chunki bu ishlar takrorlanuvchi vazifalarga asoslangan.

Shu bilan birga, sun’iy intellekt muhandisi, ma’lumotlar tahlilchisi, kiberxavfsizlik mutaxassisi, raqamli marketing bo’yicha mutaxassis, robototexnika operatori, AI etikasi eksperti va IT loyiha

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” jurnali 6-son 2026 yil

menejeri kabi yangi kasblarga talab ortib bormoqda. Quyidagi jadvalda Sun’iy intellekt ta’sirida xavf ostidagi va yangi paydo bo‘layotgan kasblar:

1-jadval

Xavf ostidagi kasblar	Sababi	Yangi imkoniyat beruvchi kasblar	Talab sababi
Kassirlar	To‘lov tizimlari avtomatlashmoqda	Raqamli to‘lov tizimi mutaxassisi	Fintech rivojlanmoqda
Call-markaz operatorlari	Chatbotlar kengaymoqda	AI yordamchisi nazoratchisi	Sun’iy intellektni boshqarish zarur
Ma’lumot kirituvchilar	Ma’lumotlarni avtomatik qayta ishlash	Data analyst	Ma’lumotlar tahliliga talab ortmoqda
Oddiy buxgalteriya xodimlari	Hisob-kitob dasturlari rivojlanmoqda	Moliyaviy texnologiyalar mutaxassisi	Raqamli moliya kengaymoqda
Logistika dispatcherlari	Avtomatlashtirilgan logistika tizimlari	Logistika IT mutaxassisi	Raqamli ta’minot zanjiri rivojlanmoqda

Global statistik ma’lumotlar raqamli inqilobning murakkabligini ko‘rsatadi. Agar 85 million ish o‘rni qisqarishi prognoz qilinayotgan bo‘lsa, 97 million yangi ish o‘rni yaratilishi kutilmoqda. Bu shuni anglatadiki, muammo faqat ishsizlikda emas, balki ishchilarning yangi kasblarga moslashishida.

Quyidagi jadvalda esa Sun’iy intellekt va avtomatlashtirish bo‘yicha global prognozlar:

2-jadval

Manba	Prognoz davri	Asosiy ko‘rsatkich	Mazmuni
McKinsey Global Institute	2030-yilgacha	375 mln ishchi	Kasb almashtirishi yoki qayta tayyorlanishi kerak
McKinsey Global Institute	2030-yilgacha	14%	Global ishchi kuchining qayta moslashishga muhtoj qismi
World Economic Forum	2025-yilgacha	85 mln ish o‘rni	Avtomatlashtirish sabab qisqarishi mumkin
World Economic Forum	2025-yilgacha	97 mln ish o‘rni	Yangi kasblar va ish o‘rinlari paydo bo‘lishi mumkin

O‘zbekiston mehnat bozori uchun bu jarayon alohida ahamiyatga ega. Mamlakatda qishloq xo‘jaligi, qurilish, savdo, to‘qimachilik va xizmat ko‘rsatish kabi ko‘p mehnat talab qiluvchi sohalar muhim o‘rin tutadi. Aynan ushbu tarmoqlar kelgusida avtomatlashtirish bosimiga duch kelishi mumkin. Masalan, to‘qimachilikda robotlashtirilgan ishlab chiqarish, qishloq xo‘jaligida aniq dehqonchilik, logistika sohasida avtomatik ombor tizimlari inson mehnatining tarkibini o‘zgartiradi. Biroq O‘zbekiston uchun katta imkoniyatlar ham mavjud. Yoshlar ulushining yuqoriligi, IT Park faoliyatining kengayishi, raqamli xizmatlar eksporti va “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi mamlakatning raqamli iqtisodiyotga moslashish salohiyatini oshiradi. Agar yoshlar sun’iy intellekt, dasturlash, ma’lumotlar tahlili, kiberxavfsizlik va raqamli marketing bo‘yicha tayyorlansa, O‘zbekiston global IT xizmatlari bozorida raqobatbardosh o‘rin egallashi mumkin. O‘zbekiston uchun sun’iy intellektning tahdid va imkoniyatlari pastdagi jadvalda aks ettirilgan:

Yo‘nalish	Tahdid	Imkoniyat
Qishloq xo‘jaligi	Oddiy qo‘l mehnati qisqarishi	Aniq dehqonchilik va hosildorlikni oshirish
To‘qimachilik	Robotlashtirish ishchi kuchiga talabni kamaytirishi	Mahsulot sifatini va eksport salohiyatini oshirish
Savdo	Kassir va sotuvchi vazifalari avtomatlashishi	Elektron tijorat va raqamli marketing rivojlanishi
Qurilish	Ayrim texnik ishlar avtomatlashtirilishi	Loyiha boshqaruvi va raqamli dizayn rivojlanishi
Ta‘lim	An‘anaviy o‘qitish usullari eskirishi	Individual ta‘lim platformalari kengayishi
Tibbiyot	Oddiy diagnostika avtomatlashishi	Tashxis aniqligi va xizmat sifati oshishi

Sun‘iy intellekt va avtomatlashtirish texnologiyalari mehnat bozorida chuqur tarkibiy o‘zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Ushbu jarayonni faqat tahdid yoki faqat imkoniyat sifatida baholash to‘g‘ri emas. Sun‘iy intellekt ayrim ish o‘rinlarini qisqartiradi, lekin yangi kasblar va yangi iqtisodiy faoliyat turlarini ham yaratadi.

Asosiy masala jamiyatning ushbu o‘zgarishlarga qanchalik tayyorligidadir. O‘zbekiston uchun eng muhim vazifa raqamli ko‘nikmalarni rivojlantirish, qayta tayyorlash dasturlarini kengaytirish va yoshlarni kelajak kasblariga tayyorlashdir. Davlat darajasida sun‘iy intellekt bo‘yicha ta‘lim dasturlarini kuchaytirish, IT infratuzilmani rivojlantirish, mehnat bozoridagi xavf ostidagi guruhlarini qayta o‘qitish zarur.

Biznes uchun esa sun‘iy intellektni xodimlarni almashtiruvchi vosita sifatida emas, balki ularning samaradorligini oshiruvchi strategik resurs sifatida ko‘rish muhimdir. Korxonalar xodimlarini yangi texnologiyalar bilan ishlashga o‘rgatsa, raqobatbardoshligi oshadi. Yakuniy xulosa shuki, sun‘iy intellekt davrida g‘olib bo‘ladigan davlatlar texnologiyadan qo‘rqadiganlar emas, balki undan ongli, adolatli va samarali foydalanadigan davlatlar bo‘ladi. O‘zbekiston uchun sun‘iy intellekt tahdid emas, to‘g‘ri siyosat va kuchli inson kapitali orqali kelajak imkoniyatiga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. McKinsey Global Institute. (2017). *Jobs Lost, Jobs Gained: Workforce Transitions in a Time of Automation*. McKinsey & Company.
2. World Economic Forum. (2020). *The Future of Jobs Report 2020*. WEF.
3. Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2019). Automation and New Tasks: How Technology Displaces and Reinstates Labor. *Journal of Economic Perspectives*, 33(2), 3–30.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. Mehnat va bandlik ko‘rsatkichlari.
6. IT Park O‘zbekiston. Yillik hisobotlar va eksport ma’lumotlari.